

פרוטוקול מס. 271

מישיבת ועדת הכלכלה

יום ה' כ"ב בשבט, תשל"ז - 10 בפברואר, 1977, שעה 10.00

נ כ ח ו

חברי הוועדה: ט"ס היו"ר פ. גרופר
י. דרניצקי (יו"ר)
ס. דרובלס

מוזמנים:
מ. גרצברג
א. יסה
נ. לירם
משרד המסחר והתעשייה
ט. שפניץ - משרד המשפטים

מזכיר הוועדה: ד. לב
רש"מ: א. דגני

סדר-היום:
חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים
(תיקון מס. 7), תשל"ו-1976;
מסקנות ועדת הכלכלה בענין פיתוח שדות
התעופה בצפון.

חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס. 7), תשל"ו-1976

אני פותח את הישיבה.

היו"ר פ. גרופר:

על סדר-היום: חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס. 7). אני מציע שנעבור על הצעת החוק סעיף-סעיף, נשמע הסברים מאנשי משרד המסחר והתעשייה על כל סעיף, נעיר הערות, נשאל שאלות ונקבל תשובות.

סעיף 1 (קורא את הסעיף)

מ. גרצברג: בסעיף 1 לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים אנו מוסיפים הגדרה של המונח "אגירה" לצורך סעיף 22א לחוק שיתווסף על-פי סעיף 8 להצעת החוק.

הצורך לספל בנושא האגירה התעורר בימים בהם יש ידיעות או מהלכות שמועות שעומדים להעלות מחירים ואנשים ממהרים לאגור מלאי כדי למכור אותו במחירים יותר גבוהים. דוגמה בולטת לכך היא העלאת מחירי הסוכר. מי שאגר סוכר באותם ימים הרוויח 200% מעבר לרווח הרגיל. האגירה מביאה לרווחים בלתי-מוצדקות, יוצרת מחסור בשוק וגורמת לספסרות.

סעיף זה טוב לימים של זעזועים כלכליים כאשר

יש בהלת אגירה.

התעשיינים בתזכיר ששלחו לוועדה הכלכלה ביקשו לא להחיל את התיקון הזה על מפעלי התעשייה בארץ. כאמור זהו סעיף של הגדרה. בסעיף 22א(ב) נאמר "הוראות סעיף קיז (א) לא יחולו על יצרן או על עושה שירות המחזיק מצרך בר-פיקוח בכמות העולה על הדרוש לניהול החקין של מפעלו של היצרן או עסקו של עושה השירות--" התעשיינים שואלים: מי יחליט מהי "הכמות הדרושה לניהול חקין של המלאי".

מטבע הדברים קשה לדעת מזה "סביר" או מה "דרוש לניהול חקין". אלה הם שני מושגים נרדפים. בענין זה סומכים על המינהל שהוא ינהג בשום שכל. המינהל איננו יכול לנקוט בצעדים נגד מי שאוגר מלאי, אלא זה בסמכותו של בית-המשפט. לכל היותר מוגש כתב אישום ובית-המשפט מחליט אם זה סביר או לא, או אם זה דרוש לניהול חקין או לא. יש הבדל בין כמות/סבירה בחנות מכולת לבין כמות סוכר סבירה בבית-חרושת לממתקים. מוכרחים איפוא להשאיר את המונח הזה בחוק.

רוב הנושאים הכלולים בחוק, ובמיוחד נושא האגירה, מוסדרות בתקנות שעת חירום שהפעלנו אותן עד לאישור החוק. עד כה לא היו תקלות או תלונות על עיוותים או קיפוחים.

אתה אומר שההכרעה מסורה לבית-המשפט. אין לכם קריטריונים כדי לקבוע מזה "סביר"?

היו"ר פ. גרופר:

כלכלנים ומומחים לשיווק יודעים שבענף מסוים המלאי הוא שלישי מהמחזור השנתי.

מ. גרצברג:

נ. לירם: בענין אגירה לא השתמשנו יותר מדי בסמכויות, אפילו לא בתקנות שעת חירום. המונח "סביר" קיים בסירוב מכירה או בסבירות של רווח או שכר. רק כאשר היה עוול בולט הבאנו את הענין לבית-המשפט. בתי-המשפט לא תמיד נטו לנו חסד. איננו מביאים ענינים שאין בהם סבירות, אלא אם הסבירות מוכחת מעל לכל ספק. פרט למקרה אחד של שמן לא הבאנו מקרים כאלה בפני בית-המשפט.

היו"ר פ. גרופר: אם כך, לשם מה דרוש החוק?

נ. לירם: החוק מהווה גורם מרתיע.

מ. דרובלס:

לשם מה דרוש החוק והאם אין חשש שהוא ייהפך לבומרנג? אני יוצא מהנחה שמציעי החוק התכוונו בעיקר למוצרי יסוד בסיסיים, למוצרים ברי-פיקוח. אנשים שיצטרכו להיכנס לוויכוח עם השלטונות על כמות המלאי שהם רשאים להחזיק, יפסיקו להחזיק מלאי. והממשלה תצטרך להחזיק מלאי במחסני חירום. יתכן שיש מקרה יוצא דופן כמו המקרה החריג של מלאי השמן. אבל צריך לזכור שמלאי יש לו פחת, צריך להשקיע בו הון שעליו יש ריבית גבוהה. לא תמיד החישובים של המחזיקים במלאי מצדיקים את עצמם. אנו מעונינים שהסקטור הפרטי יחזיק מלאי ויאחסן אותו בצורה נאותה. האם חוק כזה לא ייאלץ בסוף את הממשלה להגדיל את המלאי במחסנים ולשאת בכל ההשקעות וההוצאות הכרוכות בכך?

לכנסת השמינית נותר אולי חדש ימים לעבודה סדירה. החוק הוא בן 14 סעיפים. לאחר שוועדת הכלכלה חסימה את דיוניה צריך להכין נוסח לקריאה שניה וקריאה שלישית. למה להתחיל בדיון אם אין בטחון שנוכל לסיים את המלאכה?

נ. לירם: על חוק זה יחול דיך הרציפות.

מ. דרובלס:

חברי-הכנסת של הכנסת התשיעית יצטרכו להתחיל את הדיון מחדש. לפעמים יש חוק חיוני ודחוף שאין עליו חילוקי-דעות. בדיון זה נצטרך לשמוע גורמים שונים. על שולחן הוועדה נושאים רבים שאנו מעונינים לסייםם.

מ. גרצברג:

יו"ר הוועדה התליט לדון בהצעת החוק ואנו מכבדים את החלטתו. אני סבור שניתן לסיים את הדיון בחוק, ואפילו בישיבה זו, כי את נציגי הגופים הנוגעים בדבר שמענו והם אף הגישו את השגותיהם בכתב.

נ. לירם:

החוק הוגש על-פי בקשת ועדת הכלכלה שלא רצתה להאריך את תקנות שעת חירום.

מ. גרצברג:

כל עוד אין איסור על אגירה הרי בימים של פניקה כל כמה שהממשלה תזרים סחורה לשוק הסוחרים יאגרו אותה ולא יעבירוה לצרכנים. למה צריכה הממשלה להחזיק מלאי יותר גדול אם יש לה אמצעים לפקח על כך שלא יצטברו מלאים גדולים? בדרך-כלל המלאי הוא יותר קטן. יש מספיק תמריצים לא להחזיק מלאי. במלאי צריך להשקיע כסף, וכסף עולה ריבית גבוהה. (נ. לירם: יש גם סחורה שמתקלקלת.) אנשים אינם שומרים מלאי מעבר למה שדרוש להם לניהול תקין של העסק. בכמה ענפים כמו חשמל הסוחרים שומרים את המלאי במחסני-ערובה כדי שלא ייאלצו לממן את תשלום המסים. אין סכנה שבגלל חוק זה אדם לא יאגור מלאי. זהו נושא כלכלי שאיננו נוגע לחוק. כאן מדובר על מצרכים מסוימים שמנסים לאגור אותם לפרק זמן קצר כאשר יש שמועה על ביטול סובסידיות על העלאת מסים.

אני חושב שהחוק הוא לטובת הסוחר ההגון וגם לטובת הצרכן. כאשר אין בהלה לא כדאי לאגור. זה דרוש לימים מיוחדים. האגירה חלה על מוצרים ברי-פיקוח לא על כל המוצרים.

היו"ר פ. גרופר:

אפשר אולי לעשות הפרדה בין מפעלי תעשייה לבין המסחר הקמעונאי שבא במגע ישיר עם הצרכן. התעשינים טוענים בתזכירם כי "הגדרה זו נותנת סמכויות להתערבות במדיניות המלאי של מפעלי התעשייה." אגירה למטרות רווח מופרז נעשית במסחר הקמעונאי ולא בתעשייה. אולי ניתן לעשות הפרדה.

מ. גרצברג: הענין הוסדר לפי סעיף 22א(ב). ברור שאין כוונה לחומרי-גלם. אין חוק במדינת ישראל המבחין מיהו יצרן ומי איננו יצרן. גם בעל מלאכה קטן הוא יצרן.

נ. לירם: קיים גם האורז. המקרה הרלבנטי הוא של האורז שאיננו יצרן ואיננו בדיוק המשוק, שאותו צריך לכלול במסגרת.

מ. דרובלס: מדוע לא נאמר בהגדרה "מצרך בר-פיקוח"?

נ. לירם: זה חל רק על מוצרים ברי-פיקוח.

מ. גרצברג: זה מופיע בהגדרות הכלליות.

מ. דרובלס: אני מציע לומר בהגדרה: מצרך בר-פיקוח.

מ. גרצברג: אין לנו התנגדות לכך.

היו"ר פ. גרופר: זוהי קריאה ראשונה. איננו מאשרים עדיין את הסעיף. אנו עוברים לסעיף הבא.

סעיף 2

מ. גרצברג: סעיף 6 לחוק העיקרי מעניק לשר סמכות לקבוע בצו את הדברים הבאים: מחיר מקסימלי למצרך בר-פיקוח; רווח מקסימלי שמותר להפיק ממצרך בר-פיקוח; שכר מקסימלי לשירות בר-פיקוח. אנו מציעים להוסיף: רווח מקסימלי שמותר להפיק מעשיית שירות בר-פיקוח או סוג שירותים כאלה. יש שירותים שהם ברי-פיקוח, לדוגמה שירות למקררים או לטלוויזיות. למרות שלכאורה יש תחרות, יש לעתים רווחים בלתי-סבירים. בגלל האינפלציה אנשים אינם יודעים מהו מחיר סביר ומה לא.

אנו מבקשים להשלים את המבנה של הסעיף ולתת סמכות לקבוע גם רווחי מקסימלי שמותר להפיק מעשיית שירות בר-פיקוח.

סעיף קטן (2) נותן הגדרות יותר ברורות

מהו רווח.

היו"ר פ. גרופר: אני רוצה לקרוא את ההסתייגות של התעשיינים: "ההגדרה השניה המגדירה את הרווח כהפרש בין עלות המצרך לביין מחירו אינה מסבירה מה יש לכלול בעלות המוצר, האם את התמחיר הרגיל של המפעל, כולל פחת, ריבית והוצאות עקיפות כלליות, או האם צורת חישוב אחרת." "

להלן אומרים התעשיינים: "בסוף הפסקה ניתנת לשר הסמכות לקבוע את שיעור הרווח שמותר להפיק ממכירת מצרך שאין עליו מחיר מקסימלי. לדעתנו סמכות זו הינה מעל ומעבר לרווח החוק ופוגעת באפקט התחרות בשווקים ומונעת ממפעלים כל רצון לייצל ולהגדיל הפריץ כדי להוזיל את הוצאות הייצור. לשם הגדלת הרווח."

נשאלו השאלה: מדוע צריך להעביר בסוף הדרך

את כל הסמכויות לשר ולא לקבוע בחוק דברים מוגדרים וברורים?

מ. גרצברג: יש סוגי ענפים שקשה לקבוע את העלויות שלהם.

נ. לירם: לשר יש סמכות להכריז על שירותים כשירותים

ברי-פיקוח. יש קובץ של ההכרזות.

היו"ר פ. גרופר: ייך הוא מצרך בר-פיקוח. כאשר מבקשים להעלות את מחירו, יושבים אנשי המחלקה הכלכלית במשרד המסחר והתעשייה ואנשי המכס ובודקים את העלויות ואם ההתייקרויות, ובהתאם לכך מאשרים או לא מאשרים העלאת מחירים. לשם מה דרושה הסמכות לשר?

מ. גרצברג: ייך זה מוצר שידוע מהו.

נ. לירם: להגדרה של מצרך בר-פיקוח לצורך החוק הראשון יש שתי משמעויות: אסור לסרב למכור אותו ואסור למכור אותו ברווח לא סביר. על יינות אנו מפקחים באמצעות סעיף 16, שם מדובר על הממונה על המחירים. הוא לא מצרך בר-פיקוח לצורך זה.

מ. גרצברג: לדוגמה, זיפות גנות. השר דשאי, אם הוא רואה שהנושא הוא קריטי, לקבוע שאיך לגבות יותר מאשר סכום מסוים עבור זיפות של מטר-מרובע גג.

י. דרניצקי-יודין: בהמשך להסתייגויות וההשגות של התאחדות התעשיינים העלה היו"ר שתי שאלות: האחת - מזו עלות? כיוון שאנו דנים בחוק הפיקוח על מצרים ושירותים, אפשר ללכת באחת משתי הדרכים: המשרד יכול לקבוע על-ידי ועדה פנימית ואנשים המוסמכים לכך מזו עלות; אפשר גם להציע שחיה ועדה מייעצת לצורך בחינת הבעיה התיאורטית של עלות, איזה מרכיבים יהיו כלולים בה. אני מניח שניתן להתגבר על כך.

השאלה השניה היתה: מדוע ניתנת סמכות לשר? קביעתו של השר בצו היא ערובה לכך שלא תהיה שרירות-לב והשיפוט יהיה אובייקטיבי. אני מציע לך לא להתנגד לזה.

היו"ר פ. גרופר: לא היתה התנגדות. אני בהחלט בעד החוק. אני רוצה ללמוד את הסוגיה. נתקלנו בבעיות אלה במועצות הייצור החקלאיות ושקלנו אם אפשר להגיע לקריטריונים יותר ברורים. אני חושב שזהו חוק חשוב להגנת הצרכן.

נ. לירם: יש להבדיל בין הגדרה של עלות לבין הגדרת הקביעה כמה היתה העלות מפעם לפעם. צריך לקבוע מפעם לפעם מהי העלות על-ידי קביעה כלכלית ברורה: למנות את העלויות, לסכם אותן; כל מה שעולה לייצר מצרך או לייצר שירות זוהי עלות. לגבי ההגדרה של עלות אין ויכוח. במושג "עלות" כלול כל מה שעולה לייצר מצרך או שירות. פחת הוא חלק מהעלות.

היו"ר פ. גרופר: מפעל מעסיק עובדים והולך לקראתם על-ידי הטבות שונות גם מעל ומעבר למה שנקבע בהסכם השכר הכללי. כאשר הוא בא להוכיח את העלות ומביא זאת בחשבון טוענים לעומתו: אחת רוצה לשפר את תנאי העבודה של עובדיך, תעשה זאת על-חשבונך, לא על-חשבון הציבור. אין נכונות להכיר בעלות לשכר אלא במסגרת הסכם השכר הכללי.

מ. גרצברג: כאשר נוקטים מונח כללי כמו "עלות", בית-המשפט יפרש זאת באופן ליברלי לטובת האזרח. לנו יש מרחב תמרון לפי החוק לא לקבוע רווח מקסימלי אלא מחיר מקסימלי. נקבע רווח מקסימלי במקרים בהן אין מקום לוויכוח. לפי האמור בסעיף 2(1) לא השארנו את המושג "רווח" לפרשנויות של בית-המשפט.

י. דרניצקי(יודין): אם ההסתדרות קובעת מדיניות מקצועית ומאשרת חוספת שכר של 10%, הרי אם נותן עבודה מסוים יעלה את שכרם של עובדיו בכמה אחוזים נוספים, יש להניח שיביאו זאת בחשבון בקביעת העלות. לעומת זאת אם בגלל סיבה זו או אחרת הוא יעלה את שכר העובדים ללא אישור ב-30%, יתכן שלא יביאו זאת בחשבון.

מ. גרצברג:

לענין רווח מקסימלי, ההנחה היא שהמפעל מעונין לייצר בצורה היעילה והזולה ביותר.

אנו מעונינים שלא יהיו רווחים מופרזים בענף מסוים. כאן יש עלות ממשית. כאשר המדיניות היא להגן על הצרכנים והמשק לא נשתמש בסעיף זה אלא בסעיפים הדניים במחיר מקסימלי או ביציבות מחירים כללית.

מ. דרובלס:

הסעיף בנוסח המוצע הוא מעורפל. לביטוח מקררים או טלוויזיות יש שירות שנתי. כאן ניתן לקבוע מחיר מקסימלי לשירות וגם רווח מקסימלי, כי הדברים הם מוגדרים וברורים. מה שאין כן לגבי שירותי אינסטלציה או זיפות גבות. כאן לא ניתן לקבוע מחיר מקסימלי כי בעל המקצוע לא יסכים לבצע את העבודה במחיר כזה. כאן חסרה הגדרה ברורה של השירותים שהחוק חל עליהם.

י. דרניצקי (יודין):

אני תומך בבהירות מירבית אבל יש לזכור כי המסחר הוא כה רחב ונתון לתנודות בהתאם לעונה, מצב מטבע חוץ, המצב הכללי של המשק וכדומה, שלעולם לא תגיע להגדרות מדוייקות בכל החומים. אני רואה את החוק בבחינת הגדרת כוונות. יש כאן תחום נרחב לשיקול דעתו ושיפוטו של השר. אם זה לא סותר את הכוונה הברורה שבאה לכלל ביטוי בחוק, זה רצוי, זה ישרת את הציבור. אני חושב שלעיתים מוטב להימנע מהגדרות נוקשות.

נ. לירם:

אני מבקש שנבדיל בין שלושה או ארבעה סוגי פיקוח על המחירים. נתחיל בסוג הרביעי: מוצרים שאי-אפשר לפקח עליהם. אם תכריז ששרברב רשאי לגבות עבור תיקוני אינסטלציה סכום מסוים, או שהוא יסרב לבצע את העבודה או שתהינה העלמות או שתשלומים מתחת לשולחן יהיו מעשי יום-יום. בבואנו לשקול אם לקבוע מחיר מקסימלי, איננו קובעים זאת לגבי מצרך או שירות שבו אי-אפשר לעמוד בכך. מתי אנו משתמשים בסמכות להכריז על מחיר מקסימלי של מצרך? עשינו זאת לגבי מצרכים חיוניים. יש כ-140 מצרכים כאלה שלגביהם נקבע מחיר מקסימלי שאסור לגבות למעלה ממנו באגורה אחת. וכל גביה של אגורה מעל למחיר המקסימלי מהווה עבירה פלילית. יש שורה של מצרכים שאסור להעלות את מחיריהם אלא בהיתר של הממונה. במקרים מסוימים אנו מבקשים להכריז לגבי קבוצה שלמה של מצרכים או לגבי ענף שלם על רווח ענפי. זוהי סמכות שהיתה בתקופת המנדט. בזמן מלחמת העולם השנייה הוכרז, למשל, שפער התיווך בענף השימורים הוא 10%. הגדרנו זאת בצורה יותר ברורה. יש לנו סמכות כזו. השתמשנו בה לאחרונה לגבי נעלי ילדים. לפני שבועיים היתה הכרזה שאסור למכור נעלי ילדים ב-40% מעל למחיר הקניה. זוהי החלטה של ועדת השרים לייצול השיווק. אחד הדברים שהיא החליט עלינו הוא לחזור לפטנט שהיה בזמן המנדט.

מ. גרצברג:

האו יכנס לחוקף ב-15 במרס.

מ. דרובלס:

מה דינם של שירותי הביטוח למיניהם?

נ. לירם:

שם יש פיקוח דרך יציבות מחירים.

מ. דרובלס:

אישרתם לחברה מסוימת לגבות 450 לירות לשנה עבור ביטוח מקלטי טלוויזיה.

נ. לירם:

זה נעשה ללא היתר. המקרה ידוע לנו. אנו מגישים תביעות משפטיות.

מ. דרובלס:

אותו אזרח פנה לחברה אחרת שעשתה ביטוח מלא תמורת 235 לירות. בחשובה לשאלה מדוע החברה הראשונה גובה סכום כה גבוה נתקבלה תשובה, שמשרד המסחר והתעשייה אישר לגבות סכום של 450 לירות עבור ביטוח מקלט טלוויזיה מאותו מודל.

נ. לירם:

זה לא נכון. הוגשה בקשה. פסלנו את המחיר. הודענו שאסור לגבות אותו והזהרנו שנתבע לדין

על הפרת ההיתר.

מ. גרצברג: אולי נאשר את הסעיף בלי שתי השורות האחרונות?

היו"ר פ. גרופר: היום נעבור על סעיפי החוק בלי לסכם אותם. נרשום לפנינו את ההערות.

מ. דרובלס: משהתחלנו בדיון על הצעת החוק אני מציע לסיים את המלאכה ולהכין אותה לקריאה שניה וקריאה שלישית בכנסת.

היו"ר פ. גרופר: ההצעה היא לתת עדיפות לחוק ולסיים אותו.

סעיף 3 (תיקון סעיף 16א)

מ. גרצברג: בסעיף 16א לחוק העיקרי יש הגדרה של "מחיר יציב". (קורא את ההגדרה בחוק העיקרי). אנו מציעים לכלול כאן גם הפחתת עלויות. בסעיף שנגיע אליו יש סיטואציות של עלויות מופחתות.

מ. דרובלס: ומה קורה למלאי?

מ. גרצברג: אם מחליטים שמהיום יש הקפאת מחירים כללית, זהו היום הקובע. זוהי כמובן רק הגדרה.

י. דרניצקי (יודין): פסקה (3) איננה מתייחסת להחלטה מיוחדת של הממשלה על הקפאת מחירים כללית. הממשלה איננה נוקטת באמצעי של שעת חירום ויש בעיה של פיקוח על המחירים. בין יתר ההגדרות חשוב שהשר יוכל לומר שהחל מתאריך מסוים זהו המחיר המקסימלי לקפה.

נ. לירם: יש לנו סמכות להכריז על מחיר כמחיר מקסימלי לפי סעיף אחר.

מ. גרצברג: היום יש צו על מחירים יציבים מלפני שנתיים. יש חריגים ויש היתרים על-פיו.

סעיף 4 (תיקון סעיף 16ב)

מ. גרצברג: פקח נכנס לחנות ורואה שקופסת שימורים מוצעת למכירה במחיר של 10 לירות בעוד שלפי המחיר היציב המחיר היה צריך להיות 8 לירות. בעל החנות יטען: לא מכרתי את המצרך במחיר זה, רק הצעתי אותו למכירה. לכך מוצע להוסיף לאחר המלים "לא מכור אדם מצרך" - "לא יציע למכרו ולא יסכים לספקו", ולאחר המלים "ולא יעשה שירות" - להוסיף "ולא יציע ולא יסכים לעשותו".

המועד שנקבע לכך בצו הוא המועד הקובע לענין ההגדרה.

נ. לירם: זהו מועד קובע מפעם לפעם. אחת לשנתיים אנו נתונים מועד קובע חדש.

אנו מסיימים סעיף נוסף על הפחתת מסים.

מ. גרצברג: זה היה חסר בחיקוק הקודם. הבעיה של הפחתת מסים היא לעתים לא פחות חמורה מאשר העלאת מסים. לאדם יש מלאי שהוא שילם עליו מס. המחירים בשוק יורדים בגלל הפחתת המס. לכן יש אפשרות להחזיר את המס על המלאי.

היו"ר פ. גרופר: ההערה של התעשיינים לסעיף קטן (ג) אומרת: "בהצעת סעיף זה ניתנת סמכות יתר לשר להורות למפעל להפחית את מחירי מוצריו במידה והגיע השר למסקנה שפחתו עלויות הייצור של המפעל. לדעתנו איך לשר אמצעים לבדוק בכמה ומתי פחתו עלויות הייצור של המפעל, והתהליך הקיים היום של קיזוז עליית מחירים עקב הפחתת עלויות יצור הינו יעיל וטוב ויש להמשיך בו."

אם מפחיתים באופן רשמי את המס, איך בעיה. איך אתם בודקים עלויות שאינן קשורות במסים?

מ. גרצברג: יש מחירים של חמרי-גלם בשוק העולמי. יש מוצרי יסוד שיש להם מחיר בשוק העולמי. יש מחירים בשוק המקומי. מדובר בירידה דרסטית של מחירים בעיקר בשוק העולמי. מחיר הקפה הוכפל בגלל פגיעה במטעי הקפה. את המצב ישתפר ויהיו יבולים רגילים, שוב ירד המחיר.

היו"ר פ. גרופר: אדם קונה מלאי במחיר גבוה. המחירים יורדים והשר מוציא צו שהמחיר של המצרך יופחת. מה יהיה גורל המלאי?

מ. גרצברג: חזקה על השרים שהם פועלים באופן סביר.

היו"ר פ. גרופר: לדוגמה, המחירים של זבלים כימיים בשוק העולמי עלו ולאחר מכן היתה ירידת מחירים. בינתיים בשוק המקומי העלו את המחירים. היום ניתן לייבא זבלים במחיר יותר זול, אבל החקלאים משלמים את המחיר הישן הגבוה. (נ. לירם: נניח שאין פיקוח של הממשלה.)

מ. גרצברג: על-פי הצו אין לנו סמכות להוריד מחירים אלא רק להעלותם. אנו מבקשים את הסמכות הזו. מדובר במקרים בהם התנאים האובייקטיביים מצדיקים הורדת מחירים.

נ. לירם: נניח שקנית נחושת לייצור צינורות נחושת. לפתע חלה ירידה דרסטית במחירי הנחושת. יש לך מלאי יקר. חיאלץ להוריד את המחיר. במקום שיש היצע וביקוש איננו מחערבים. אנו מחערבים כאשר יש יצרן יחידי המחזיק את המחירים. במקרה כזה אנו מביאים בחשבון מלאי קודם. בהתקנת גז היחה התחשבות במחירי הנחושת וגם במלאי.

אינני יודע למה טוענים התעשיינים שאי-אפשר לבדוק את העלויות.

מ. גרצברג: איננו מתכוונים לדברים שוליים אלא לדברים מהותיים.

סעיף 5 (תיקון סעיף 16 ג)

מ. גרצברג: גם כאן אנו מוסיפים הצעת מכירה ולא רק מכירה.

סעיף 6 (תיקון סעיף 16 ז)

מ. גרצברג: סעיף 16 ז נותן סמכות לממונה על המחירים לתת היתר להעלאת מחירים. בדרך-כלל הפניה באה מהיצרן ולא מבעל חנות המכולת. כדי לא להפוך את הקמעונאי או הסיטונאי לעברייך אנו מציעים להוסיף פסקה (ד) האומרת שיראו את ההיתר כהיתר שניתן להעלאת המחיר בכל דרגות השיווק, כולל הסיטונאי והקמעונאי. למעשה אנו פועלים כך גם היום. הבקשה היא לתת לכך אסכמת חוקית. כאשר ניתן היתר ל"עליה" להעלאת מחירים, הכוונה היא שבכל רשתות השיווק יימכרו המוצרים האלה במחיר היותר גבוה.

מ. דרובלס: הסופרמרקט קנה את המצרך במחיר יותר זול.

מדוע ימכור אותו במחיר יותר גבוה?

(מ. גרצברג: איך לנו פיקוח על כמויות המלאי) על מוצר ארוז מוטבע המחיר. כל עוד יש מחיר, עליו למכור את המצרך במחיר הישן.

מ. גרצברג: זה מסוג הדברים שאם אתה קובע אותו, הסוחרים

ההגונים מוכרים את המוצר במחיר הישן, ואלה

שאינם הגונים מוכרים אותו במחיר החדש. עושים זאת לגבי סיגריות שהמחיר שלהם מוטבע על החפיסה. (א. יפה: גם בסיגריות מותר לגבות את המחיר החדש.) לעתים עד שהוועדות מחליטות איך סיגריות בחנויות. המלאי הוא בבתי-החרושת ואלה משלמים הפרשי מס על המלאי. במקרה כזה יש היתר למכור במחיר החדש.

נ. לירם: איך לשכוח שהוא צריך להכין הון כדי להחליף אך

המלאי. איננו רוצים לעורר מהומה. אתה מעלה את

המחירים ל"עליית" ואיך אסמכתא להעלות מחירים אצל הקמעונאי והסיטונאי.

כדי לא לסרב את מנגנון הפיקוח על הדרגים שאינם יצרנים אנו אומרים

ששיעור העלאת המחירים שאושר לייצרן נודד לעבר הסיטונאים והקמעונאים.

זה בא לחסום העלאה מעבר לשיעור שאושר.

סעיף 7 (החלפת סעיף 22)

מ. גרצברג: זהו סעיף קיים שמוצע לתקנו בשני עניינים:

בסעיף המקורי נאמר שלא יסרב אדם סירוב

בלתי סביר למכור מצרך במחיר שהוצג לגביו. ניחן היה לפרש שהאיסור

חל רק כאשר הוצג מחיר לגבי המצרך, ואם אדם לא הציג את המחיר אי-אפשר

להביאו לדין על סירוב מכירה. לכן מוצע לומר: לא יסרב אדם סירוב בלתי-

סביר למכור מצרך בר פיקוח הנמצא במלאי שלו, ואם הוצג מחירו של המצרך -

לא יסרב סירוב בלתי-סביר למכרו במחיר שהוצג. שנית, זה חל על הדרג

הקמעונאי.

י. דרניצקי (יודין): מדוע סירוב בלתי-סביר?

מ. גרצברג: איננו יכולים לדבר על איסור כללי.

י. דרניצקי (יודין): אם אדם בא לקנות כמות מופרזת מתוך ציפיה

לעליית מחירים ולמטרות אגירה, הרי הסירוב

למכור הוא סביר. יחד עם זה אני חושש שנוסח כזה מגביל אחת יתר על

המידה. (מ. גרצברג: זה קיים מזמן המנדט.)

א. יפה: אדם יכול לבקש מהקמעונאי שימכור לו את כל המלאי.

מ. גרצברג: נניח שזה סיטונאי שיש לו מגבלות לגבי המכירה.

הוא מוכר את המוצרים רק לחנות שיש לה חלון ראווה

מסודר, שילוט מתאים, עובדים מיומנים. הוא איננו מוכר לחנות שאיננה

נקיה ומסודרת - (נ. לירם: או מטעמי בריאות.)

היו"ר פ. גרופר: למה מחכוונים החעשינים בהערה שלהם ש"השינוי

המוצע עלול לגרום למצבים אבסורדיים, כגון המצב

שיבוא צרכן לאזור המפעל ויבקש לקנות ישירות במפעל ולא תיענה

בקשתו יוכל להתלונן על סירוב בלתי סביר למכירה. הם אומרים שאיך להחיל

את הסעיף על מפעלי החעשייה.

מ. גרצברג: עד היום החוק המקורי חל על הצרכן. בתקנות

שעת חירום מופיע הנוסח כפי שהוא כתוב כאן.

היו"ר פ. גרופר: יש מפעלים שיש להם שירות מכירות במפעל עצמו.

זה לטובת הצרכנים. (מ. גרצברג: גם לטובת המפעל.)

מ. גרצברג: כאן מדובר במפעל שאיננו נוהג למכור לקמעונאים. זוהי דוגמה לסירוב סביר. אדם איננו יכול לבוא למפעל ולדרוש שימכרו לו תוצרת. הכוונה היא למקום שבו מקובל למכור את המוצר, שהגיוני למכור אותו שם, והוא מסרב למכור.

נ. לירם: היה סירוב למכור מוצרי קוסמטיקה לחנות בגלל רמתה הירודה. אמרנו לא נתבע את הייצרן. בעל החנות חייב קודם לשפץ את החנות ולאמץ מוכרים. מקרה נוסף של יצרן שיש לו רשת הפצה. בא סוכן נוסף והוא לא נענה. אנו רואים בזה סירוב סביר. בתקנות שעת חירום כלול סעיף כזה ולא תבענו סיטונאים או יצרנים על סירוב בלתי-סביר. יש לנו הרבה יבואנים בלעדיים או יצרנים של מוצרים בלעדיים והם יבואנים של חלקי-חילוף. הם מסרבים למכור חלקי-חילוף למי שלא קנה אצלם את המוצר. אין לנו סעיף המאפשר לחפוס אותם. אנו רוצים לאלצם למכור. זהו סעיף הרחעה בפני סירוב מכירה בלתי-סביר.

סעיף 8 (הוספת סעיף 22א)

מ. גרצברג: זהו הסעיף המהותי והענייני הדין באיסור אגירה. דיברנו עליו כאשר דנו על ההגדרה של "אגירה". למעשה אין הרבה מה לחדש. מדובר בעיקר במלאי שמוכרים לצרכן הסופי. אנו מאפשרים לייצרן או לנותן שירות להחזיק מלאי של חמרי-גלם. ההקפדה היא על מלאי של מוצרים מוגמרים. כללנו את הייצרן כי לא תמיד יש גבול ברור בין יצרן לבין מוכר, כי גם האורז צריך להיכלל כאן.

היו"ר פ. גרופר: מהו צו אישי?

מ. גרצברג: ל"עלית" לדוגמה. מדובר על צו חיובי המאפשר להחזיק מלאי.

היו"ר פ. גרופר: נפסיק עכשיו את הדיון בהצעת החוק. נדאג לתת עדיפות להצעת החוק כדי שנוכל לסיים את הדיון בזמן.

נ. לירם: רוב סעיפי החוק כלולים בתקנות. איננו מפריזים בניצולם.

מסקנות ועדת הכלכלה בענין פיתוח שדות התעופה בצפון הארץ

היו"ר פ. גרופר: אלה הן המסקנות שמוצע להנחין על שולחן הכנסת בעקבות הצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת גיבלבר ושריד בנושא: הצורך בפיתוח והרחבת שדות התעופה בצפון הארץ.

(קורא את הנוסח המוצע של המסקנות)

י. דרניצקי (יודין): אינך יכול לדבר על שדות תעופה ולקבל החלטות על מדיניות הממשלה ביחס לגליל. אני מציע לקשור זאת לנושא הקונקרטי.

ד. לב: גם מציעי ההצעה לסדר-היום אמרו כך. מותר לוועדה להרחיב את המסגרת לעניינים שהם קרובים לנושא. כולם אמרו ששדה תעופה בלבד איננו מספיק וצריך ללכת מעבר לזה.

י. דרניצקי (יודין): לא אגיש הסתייגות, אבל אני מציע להתרכז בנושא של שדות תעופה. אינני מתווכח עכשיו על פיתוח הגליל.

ד. לב: הדיון המהותי בשתי ישיבות נסב לא כל-כך על שדות התעופה כמו על כל מה שמתרחש בגליל, מה גם שוועדת העבודה דנה בנושא ותבעה להפנות יותר תקציבים לגליל.

י. דרניצקי (יודין): אני מציע לומר בסעיף א': הוועדה מציינת כי הפיגור בהקצאת מקורות להחשת פיתוח הגליל מתבטא גם בהיעדר משאבים דרושים לפיתוח שדות תעופה.

ד. לב: אני יכול לכלול פסקה כזו בסיפא ולומר שהדבר מוצא ביטוי גם בנושא של שדות התעופה.

י. דרניצקי (יודין): אני מבקש לקשור זאת לשדה התעופה.

ד. לב: מותר לוועדה לגלוש מעבר לנושא המוגדר.

הי"ר פ. גרופר: אנו יכולים לאשר את המסקנות בתיקון נוסח.

אני מודה לכם ונועל את הישיבה.

(הישיבה ננעלה בשעה 12.10)